

۱۴۱۶۷۶۷

توسعه پایدار کارآفرینی گردشگری با تأکید بر مناطق روستایی

دکتر حمزه‌الله جاسی قیداری

دکتر عبدالرضا کن‌الدین افتخاری

دکتر داوود مهدوی

تهران

۱۳۹۵

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی

سرشناسه: سجاسی قیداری، حمدالله، ۱۳۶۱-

عنوان و نام پدیدآور: توسعه پایدار کارآفرینی گردشگری با تأکید بر مناطق روستایی / حمدالله سجاسی قیداری، عبدالرضا رکن الدین افتخاری، داوود مهدوی.

مشخصات نشر: تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: چهارده، ۳۵۴ ص. مصور، جدول.

فروست: «سمت»؛ ۱۹۶۵. جغرافیا، ۱۱۲.

شابک: ۴-۰۲۶۴-۰۲-۶۰۰-۹۷۸-۱۵۵۰۰۰ ریا

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

Hamdollah Sojasi Qeidari, Abdolreza

Roknoddin Eftekhari, Davoud Mahdavi. Sustainable Development of Tourism Entrepreneurship With an Emphasis on Rural Areas.

ادداشت: پشت جلد به انگلیسی:

داشت: کتابنامه: ص. ۳۳۷-۳۵۴.

موضوع: گردشگری روستایی — ایران

موضوع: گردشگری روستایی — برنامه ریزی

موضوع: کارآفرینی

موضوع: گردشگری، زیست محیطی — ایران

شناسه افزوده: افتخاری، عبدالرضا رکن الدین، ۱۳۳۴-

شناسه افزوده: مهدوی، داوود، ۱۳۵۵-

شناسه افزوده: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی.

رده بندی کنگره: ۳۱۳۹۵ س ۱۵۱/۴

رده بندی دیویی: ۳۸/۴۷۹۱۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۶۶۳۱۲

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی

توسعه پایدار کارآفرینی گردشگری با تأکید بر مناطق روستایی

دکتر حمدالله سجاسی قیداری (عضو هیئت علمی دانشگاه لرستان)، دکتر عبدالرضا

رکن الدین افتخاری (عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس)، دکتر داوود مهدوی

(عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)

ویراستار: آریتا ارشادی

چاپ اول: بهار ۱۳۹۵

تعداد: ۱۰۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ: مهر (قم)، صحافی: زرین (قم)

قیمت: ۱۵۵۰۰۰ ریال. در این قیمت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و

عوامل توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،

روبه روی پمپ گاز، کد پستی ۲۴۶۳۶، تلفن ۲-۴۴۲۴۶۲۵۰.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

سخن «سمت»

یکی از هدف‌های مهم انقلاب فرهنگی، ایجاد دگرگونی اساسی در دروس علوم انسانی، دانشگاه‌ها بوده است و این امر مستلزم بازنگری منابع درسی موجود و تدوین منابع منبّی و علمی معتبر و مستند با در نظر گرفتن دیدگاه اسلامی در مبانی و مسائل این علم است.

سند انقلاب فرهنگی در این زمینه گام‌هایی برداشته بود، اما اهمیت موضوع اقتضا می‌کرد که سنّهای مخصوص این کار تأسیس شود و شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۶/۱۲/۶۰ تأسیس «سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها» را، که به اختصار «سمت» نامیده می‌شود، تصویب کرد.

بنابراین، هدف سازمان این است که با استمداد از عنایت خداوند و همت و همکاری دانشمندان و استادان متعهد و دلسّز، به مطالعات و تحقیقات لازم پردازد و در رشته‌های مختلف علوم انسانی به تالّف و ترجمه منابع درسی اصلی، فرعی و جنبی اقدام کند.

دشواری چنین کاری بر دانشمندان و صاحب‌نظران به‌شیده نیست و به همین جهت مرحله کمال مطلوب آن باید به تدریج و پس از آماده‌سازی یادآوری‌های پیاپی ارباب نظر به‌دست آید. انتظار دارد که این بزرگواران از این هیاری و راهنمایی دریغ نوزند و با پیشنهادهای اصلاحی خود، این سازمان را در اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند.

کتاب حاضر برای دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی در مقطع دکتری به عنوان منبع قابل استفاده دروس «مدیریت اقتصاد فضا در برنامه‌ریزی کارآفرینی روستایی، بنیان‌های نظری سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فضایی کارآفرینی روستایی» تدوین شده است. امید است علاوه بر جامعه دانشگاهی سایر علاقه‌مندان نیز از آن بهره‌مند شوند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۵	فصل اول: طرح مسئله
۵	۱-۱ مقدمه
۸	۱-۲ پیوندهای مفهومی: در آفرینش، اکوتزیسم و مناطق روستایی
۱۵	۱-۳ چشم انداز کار آفرینی گردشگری
۱۷	۱-۴ ساختار کتاب
۲۱	فصل دوم: تبیین مفاهیم کار آفرینی و بنیانهای نظام کار آفرینی پایدار
۲۱	۲-۱ مقدمه
۲۲	۲-۲ کار آفرینی
۳۵	۲-۳ توسعه کار آفرینی
۴۰	گذار به کار آفرینی زیست محیطی (توسعه کار آفرینی پایدار)
۴۳	۲-۴ توسعه پایدار کار آفرینی
۵۳	۲-۴-۱ کار آفرینی سبز
۵۷	۲-۴-۲ گونه شناسی کار آفرینی اکولوژیکی
۶۳	۲-۴-۳ سازماندهی عناصر برای کار آفرینی پایدار
۶۶	۲-۴-۴ تاب آوری در توسعه کار آفرینی پایدار
۶۹	۲-۴-۵ نظریه کسب و کارهای خانگی پایدار
۷۱	۲-۵ کار آفرینی و توسعه پایدار منطقه‌ای
۷۶	۲-۵-۱ کار آفرینی منطقه‌ای: مناطق خلاق
۸۴	۲-۵-۲ کار آفرینی فضایی- مکانی: خلاقیت و 'جغرافیای استعداد'
۸۸	۲-۶ کار آفرینی روستایی با تأکید بر گردشگری

۲-۷ جمع‌بندی

۹۶

فصل سوم: تبیین مفاهیم گردشگری، توسعه پایدار گردشگری و اکوتوریسم

۹۸

۹۸

۳-۱ مقدمه

۹۹

۹۹

۳-۲ توسعه گردشگری با تأکید بر مناطق روستایی

۱۰۲

۱۰۸

۳-۲-۱ مفهوم و تعریف گردشگری

۳-۲-۲ مفهوم و تعریف گردشگری روستایی

۳-۳ توسعه پایدار گردشگری روستایی

۱۱۵

۱۳۵

۳-۴ اکوتوریسم

۳-۴-۱ گردشگری منطقه‌ای: تحرکات فضایی اکوتوریسم

۱۳۸

۳-۴-۱-۱ الگوهای فضایی مناطق مقصد در اکوتوریسم

۱۴۲

۳-۴-۱-۲ جریان اکوتوریسم منطقه‌ای و میدان مغناطیسی آن در حاشیه ...

۱۴۷

۳-۴-۱-۳ مکانی اکوتوریسم

۱۴۹

۳-۴-۲ اکوتوریسم و اقتصاد روستایی

۱۵۱

۳-۵ جمع‌بندی

فصل چهارم: تبیین مفهومی کارآفرینی گردشگری و اکوتوریسم

۱۵۳

۱۵۳

۴-۱ مقدمه

۱۵۴

۴-۲ جایگاه کارآفرینی در نظام گردشگری

۱۵۶

۴-۳ سابقه تحقیقاتی کارآفرینی گردشگری

۱۶۱

۴-۴ حلقه اتصال: کسب و کارهای کوچک و متوسط معیار گردشگری

۱۶۴

کارآفرینی و تنوع کسب و کار در گردشگری

۱۶۶

۴-۵ پایداری نقطه اشتراک کارآفرینی زیست محیطی و گردشگری پایدار

۱۷۱

۴-۶ کارآفرینی گردشگری و اکوتوریستی

۱۷۵

۴-۷ کارآفرینی و مزیت رقابتی در گردشگری روستایی

۱۸۰

۴-۷-۱ بازاریابی و کارآفرینی گردشگری

۱۸۲

۴-۷-۲ اصل انتشار مکانی کارآفرینی گردشگری

۱۸۴

۴-۸ چرخه حیات کارآفرینی گردشگری

۱۸۹

۴-۸-۱ نقش کارآفرینی در مراحل چرخه حیات مقصد گردشگری

۱۹۲

۴-۸-۲ کارآفرینی، گردشگری و توسعه مقصد

۱۹۴

۴-۹ کیفیت زندگی و توسعه کارآفرینی گردشگری

۱۹۷	۴-۱۰ انواع کار آفرینی در گردشگری
۲۰۲	۴-۱۱ موانع و مشکلات اجرایی کار آفرینی گردشگری روستایی
۲۰۵	۴-۱۲ جمع‌بندی
۲۰۸	فصل پنجم: توسعه رویکرد کار آفرینی گردشگری و اکوتوریسم
۲۰۸	۵-۱ مقدمه
۲۰۹	۵-۲ فرایند کار آفرینی گردشگری/اکوتوریسم
۲۱۶	۵-۳ رویکردهای کار آفرینی گردشگری
۲۱۶	۵-۳-۱ یکم پشتیبانی سازمانی و نهادی در توسعه کار آفرینی گردشگری
۲۱۸	۵-۳-۲ دومین مورد سرمایه انسانی در توسعه کار آفرینی گردشگری
۲۲۱	۵-۳-۳ سومین مورد سرمایه گذاری خدماتی در توسعه کار آفرینی گردشگری
۲۲۱	۵-۳-۴ رویکرد محیطی در توسعه کار آفرینی گردشگری
۲۲۸	سیاست‌ها و عوامل محیطی مؤثر در توسعه کار آفرینی در حوزه گردشگری
۲۳۱	۵-۴ جمع‌بندی
۲۳۳	فصل ششم: دیدگاه‌ها و نظریه‌های توسعه کار آفرینی گردشگری و اکوتوریسم
۲۳۳	۶-۱ مقدمه
۲۳۴	۶-۲ نظریه‌های کلان مرتبط با توسعه کار آفرینی گردشگری و اکوتوریسم
۲۳۴	۶-۲-۱ کار آفرینی در دیدگاه اقتصادی
۲۳۴	۶-۲-۱-۱ دوره اقتصاددانان کلاسیک
۲۳۷	۶-۲-۱-۲ دوره اقتصاددانان نئوکلاسیک
۲۴۱	۶-۲-۲ کار آفرینی در دیدگاه اجتماعی و روان‌شناختی
۲۴۴	۶-۲-۳ کار آفرینی در دیدگاه زیست‌محیطی
۲۴۷	۶-۳ نظریه‌های خرد مرتبط با توسعه کار آفرینی گردشگری و اکوتوریسم
۲۴۷	۶-۳-۱ پارادایم نیوتونی و کار آفرینی گردشگری
۲۵۰	۶-۳-۲ نظریه آشوب و کار آفرینی گردشگری
۲۵۴	۶-۳-۳ نظریه هویت مکانی و کار آفرینی گردشگری
۲۵۸	۶-۴ جمع‌بندی
۲۶۰	فصل هفتم: الگوهای کار آفرینی گردشگری و اکوتوریسم
۲۶۰	۷-۱ مقدمه

۲۶۲	۷-۲ الگوهای کار آفرینی و کار آفرینی سازمانی
۲۸۰	۷-۳ الگوهای کار آفرینی گردشگری
۲۸۰	۷-۳-۱ الگوی باتلر و کار آفرینی گردشگری
۲۸۳	۷-۳-۲ الگوی تکامل فضایی بورتون و کار آفرینی گردشگری
۲۸۸	۷-۳-۳ الگوی الماس (نوآوری در کار آفرینی گردشگری پایدار)
۲۹۰	۷-۳-۴ الگوی نظریه آشوب و کار آفرینی چرخه حیات گردشگری
۲۹۵	۷-۴ جمع‌بندی
۳۰۰	فصل هشتم: مؤلفه‌ها و شاخص‌های توسعه پایدار کار آفرینی اکوتوریستی
۳۰۰	۸-۱-۱
۳۰۱	۸-۱-۲ سنجش سطح کار آفرینی و جرایبی آن
۳۰۴	۸-۲-۱ عوامل معیارها و شاخص‌های توسعه کار آفرینی
۳۱۹	۸-۲-۲ عوامل معیارها و شاخص‌های توسعه کار آفرینی اکوتوریستی
۳۲۷	۸-۳ جمع‌بندی و سخن آخر
۳۳۷	منابع و مراجع

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۱۱	شکل ۱-۱ چرخه شکل‌گیری کارآفرینی اکوتوریستی در مناطق روستایی
۱۲	شکل ۱-۲ هم‌پیوندی ابعاد اکوتوریسم و کارآفرینی در مقیاس محلی و منطقه‌ای
۱۴	شکل ۱-۳ پیوند کارآفرینی، روستا و اکوتوریسم
۲۸	شکل ۲-۱ مفهوم جامع فرایند کارآفرینی
۲۹	شکل ۲-۲ چارچوب فرایندی روستاها فرصت به ارزش افزوده
۳۰	شکل ۲-۳ تفاوت‌های فردی و تشخیص فرست‌های کارآفرینانه
۳۲	شکل ۲-۴ تفاوت‌های فردی و تصمیم به برپا کردن فرست‌های کارآفرینانه
۳۷	شکل ۲-۵ چرخه توسعه کارآفرینی
۴۹	شکل ۲-۶ خط‌مشی‌های مورد توجه در کسب و کارهای سازگار با محیط‌زیست
۵۱	شکل ۲-۷ راه‌های دستیابی به کسب و کار پایدار
۵۴	شکل ۲-۸ کارآفرینی سبز
۵۸	شکل ۲-۹ چرخه کارآفرینی اکولوژیک
۶۴	شکل ۲-۱۰ ارزش سلسله‌مراتبی در کارآفرینی پایدار
۶۴	شکل ۲-۱۱ هدف حیاتی و غایی ارزش آفرینی در کارآفرینی پایدار
۶۵	شکل ۲-۱۲ الگوی کارآفرینی پایدار
۷۰	شکل ۲-۱۳ الگوی نظریه کسب و کار پایدار
۷۸	شکل ۲-۱۴ نقش کارآفرینی در چارچوب الگوی توسعه درون‌زای منطقه‌ای و ...
۸۳	شکل ۲-۱۵ پایه‌های مزیت‌های رقابتی منطقه‌ای
۹۴	شکل ۲-۱۶ بازآفرینی مناطق روستایی و کارآفرینی پایدار روستایی
۱۰۹	شکل ۳-۱ اشکال عمده گردشگری
۱۱۰	شکل ۳-۲ ارتباط بین پایداری و انواع گردشگری

- شکل ۳-۳ زیر مجموعه‌های عمده علم گردشگری ۱۱۶
- شکل ۳-۴ اکوتوریسم زیر مجموعه طبیعت گردی ۱۱۷
- شکل ۳-۵ پیوستار پارادایمی اکوتوریسم ۱۲۰
- شکل ۳-۶ جایگاه اکوتوریسم در الگوی توسعه پایدار گردشگری ۱۲۱
- شکل ۳-۷ پیوند توسعه پایدار و طبیعت گردی ۱۲۲
- شکل ۳-۸ نوع بازار و آثار وابسته آن در مکان گردشگری ۱۳۰
- شکل ۳-۹ درجه مزایای اقتصادی اکوتوریسم برای جوامع مختلف ۱۳۰
- شکل ۳-۱۰ توسعه محصولات اکوتوریستی اجتماع محور ۱۳۲
- شکل ۳-۱۱ فایروال‌های اکوتوریستی ۱۳۳
- شکل ۳-۱۲ الگوی توزیع فضایی و تراکم جغرافیایی گردشگران ۱۳۶
- شکل ۳-۱۳ محور تحریک‌پذیری فضایی-زمانی گردشگری در قلمرو منطقه‌ای ۱۳۶
- شکل ۳-۱۴ اساس نظام گردشگری ۱۳۹
- شکل ۳-۱۵ متون اشاع سترسی منطقه‌ای به مناطق اکوتوریستی مناطق روستایی ... ۱۴۱
- شکل ۳-۱۶ شبکه‌های پندساختی مناطق اکوتوریستی روستایی پیرامون شهرها ۱۴۱
- شکل ۳-۱۷ میدان مغناطیسی جریان، طیف‌های گردشگری: مبداها و مقصدها ۱۴۲
- شکل ۳-۱۸ تحریک‌پذیری گردشگر در بستر زمان و مکان ۱۴۵
- شکل ۳-۱۹ قلمرو منطقه‌ای تحریک‌پذیر: گردشگر در بستر زمان و مکان ۱۴۶
- شکل ۳-۲۰ تحریک‌پذیری، دسترسی و تغییرپذیری ۱۴۶
- شکل ۳-۲۱ نقش توسعه اکوتوریسم روستایی در بازار ادله منطقه‌ای ۱۴۸
- شکل ۳-۲۲ پیوند اکوتوریسم و اقتصاد روستایی ۱۵۰
- شکل ۴-۱ الگوی یکپارچه عوامل اجرایی فعالیت کارآفرینانه: مخاطب آمیز در گردشگری ۱۶۵
- شکل ۴-۲ فلسفه کارآفرینی گردشگری ۱۶۷
- شکل ۴-۳ گام‌های چهارگانه توسعه پایدار در فعالیت‌های کارآفرینانه ۱۶۸
- شکل ۴-۴ چرخه حیات نرمال ۱۸۶
- شکل ۴-۵ پیوند توسعه اکوتوریسم روستایی و توسعه کارآفرینی در چرخه حیات ۱۸۸
- شکل ۴-۶ پیوندهای کارآفرینی اکوتوریستی در سطوح مختلف ۱۸۹
- شکل ۴-۷ الگوی چرخه حیات توسعه کارآفرینی اکوتوریستی در مناطق روستایی ۱۹۰
- شکل ۴-۸ رابطه بین کیفیت زندگی کارآفرینان و شکل کسب و کار اقتصادی ۱۹۵
- شکل ۴-۹ نظام‌های کارآفرینی اکوتوریستی در سطوح مختلف ۲۰۳

۲۰۶	شکل ۴-۱۰ الگوی اجرای کار آفرینی گردشگری در مناطق روستایی
۲۱۲	شکل ۵-۱ الگوی خطی فرایند کار آفرینی
۲۱۴	شکل ۵-۲ الگوی چرخه‌ای فرایند کار آفرینی
۲۲۳	شکل ۵-۳ شناسایی فرصت‌های کار آفرینانه اکوتوریستی در دو محیط داخلی و خارجی
۲۴۹	شکل ۶-۱ کار آفرینان و چرخه حیات مقصد باتلر
۲۶۳	شکل ۷-۱ فرایند رویدادی شکل‌گیری کار آفرینی آلبرت شاپیرو
۲۶۴	شکل ۷-۲ عناصر ایجاد فعالیت کار آفرینانه در الگوی یکپارچه نیاوالی و فوگل
۲۶۵	شکل ۷-۳ الگوی سلمان برای فرایند کار آفرینی
۲۶۶	شکل ۷-۴ الگوی سمونز برای فرایند کار آفرینی
۲۶۷	شکل ۷-۵ الگوی زیمر و اسکابورگ برای فرایند کار آفرینی
۲۶۸	شکل ۷-۶ الگوی فرایند کار آفرینی
۲۷۴	شکل ۷-۷ الگوی نظام‌مند مبرو برای فرایند کار آفرینی
۲۷۵	شکل ۷-۸ الگوی کار آفرینی سازمانی کبروال و پرلمن
۲۷۵	شکل ۷-۹ الگوی کار آفرینی سازمانی کوارد و افزیگر
۲۷۶	شکل ۷-۱۰ الگوی کار آفرینی سازمانی اسکاتلند
۲۷۷	شکل ۷-۱۱ الگوی مفهومی دیدبان جهانی کار آفرینی
۲۷۹	شکل ۷-۱۲ الگوی مفهومی تکمیلی دیدبان جهانی کار آفرینی
۲۸۲	شکل ۷-۱۳ مراحل رشد کار آفرینی گردشگری
۲۸۳	شکل ۷-۱۴ چرخه حیات تولید و عرضه محصول و خدمات در کار آفرینی گردشگری
۲۸۴	شکل ۷-۱۵ مرحله اول فرایند فضایی توسعه گردشگری
۲۸۵	شکل ۷-۱۶ مرحله دوم فرایند فضایی توسعه گردشگری
۲۸۶	شکل ۷-۱۷ مرحله سوم فرایند فضایی توسعه گردشگری
۲۸۷	شکل ۷-۱۸ مرحله چهارم فرایند فضایی توسعه گردشگری
۲۹۰	شکل ۷-۱۹ الگوی الماس کار آفرینی در گردشگری پایدار
۲۹۳	شکل ۷-۲۰ الگوی توسعه گردشگری براساس نظریه آشوب
۳۰۶	شکل ۸-۱ الگوی تخم‌مرغی شرایط، زیرساخت‌ها و حمایت از کار آفرینان روستایی
۳۰۷	شکل ۸-۲ عناصر تأثیرگذار در کار آفرینی روستایی
۳۰۷	شکل ۸-۳ الگوی علی توسعه کار آفرینی در مناطق روستایی
۳۰۹	شکل ۸-۴ عوامل مؤثر در کسب و کارهای کوچک مقیاس در روستا

۳۰۹	شکل ۸-۵ الگوی یکپارچه توسعه کارآفرینی در کسب و کارهای کوچک مقیاس
۳۱۰	شکل ۸-۶ ساختار شاخص های توسعه کارآفرینی
۳۱۱	شکل ۸-۷ توسعه کارآفرینی
۳۱۲	شکل ۸-۸ الگوی مفهومی فعالیت در توسعه کارآفرینی
۳۱۳	شکل ۸-۹ اکوسیستم توسعه کارآفرینی
۳۱۴	شکل ۸-۱۰ نظام توسعه کارآفرینی در چین
۳۱۵	شکل ۸-۱۱ چارچوب سازمان همکاری های اقتصادی و توسعه و اتحادیه اروپا برای ...
۳۱۶	شکل ۸-۱۲ الگوی ساختاری-کارکردی جامع توسعه کارآفرینی
۳۲۳	شکل ۸-۱۳ الگوی مفهومی عوامل مؤثر در توسعه کارآفرینی اکوتوریستی
۳۲۸	شکل ۸-۱۴ الگوی مفهومی یکپارچه و دکرین نظری کتاب
۳۳۱	شکل ۸-۱۵ سکار کارآفرینی در گردشگری
۳۳۳	شکل ۸-۱۶ الگوی یکپارچه توسعه کارآفرینی اکوتوریستی در مناطق روستایی
۳۳۵	شکل ۸-۱۷ ابعاد عوامل مؤثر در الگوی توسعه کارآفرینی اکوتوریسم مناطق روستایی
۳۳۶	شکل ۸-۱۸ الگوی فرایندی توسعه کارآفرینی اکوتوریسم مناطق روستایی

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۲-۱ تریف کارآفرینی در رشته‌های علمی	۲۳
جدول ۲-۲ برخی از تعاریف کارآفرینی از دیدگاه محققان	۲۴
جدول ۲-۳ برخی از تعاریف توسعه پایدار کارآفرینی از دیدگاه صاحب‌نظران	۴۶
جدول ۲-۴ گونه‌شناسی کارآفرینی اکولوژیک	۵۹
جدول ۲-۵ محرک‌ها و عوامل مؤثر در کارآفرینی اکولوژیک	۶۱
جدول ۲-۶ مزایای توسعه گردشگری از طریق انگیزش کارآفرینی در مناطق روستایی	۷۵
جدول ۳-۱ انواع گردشگری و منابع و ااذبه به تفکیک	۱۰۲
جدول ۳-۲ معیارهای دو قلمرو گردشگری پایدار توسعه پایدار گردشگری	۱۱۴
جدول ۳-۳ سه هدف نظام پایداری در توسعه اکوتوریسم	۱۲۳
جدول ۳-۴ برخی از تعاریف اکوتوریسم	۱۲۵
جدول ۳-۵ الگوهای مناطق مقصد	۱۳۹
جدول ۴-۱ گام‌های حرکت به سمت پایداری در فعالیت‌های کارآفرینی توسعه گردشگری	۱۶۹
جدول ۴-۲ مزیت رقابتی از طریق کارآفرینی در گردشگری روستایی	۱۷۹
جدول ۴-۳ نقش کارآفرینی در مراحل چرخه حیات مقصد	۱۹۱
جدول ۴-۴ مقایسه انواع کارآفرینی در گردشگری	۲۰۱
جدول ۵-۱ فرایند توسعه کارآفرینی در سطوح مختلف	۲۱۵
جدول ۶-۱ مکاتب اقتصادی کارآفرینی	۲۴۰
جدول ۷-۱ مقایسه الگوی توسعه کارآفرینی و کارآفرینی گردشگری	۲۹۷
جدول ۸-۱ عوامل مؤثر در توسعه کارآفرینی از دیدگاه کوپر	۳۰۵
جدول ۸-۲ نگرش به توسعه کارآفرینی و شاخص‌های سنجش آن	۳۱۷
جدول ۸-۳ مؤلفه‌ها و شاخص‌های بسترها و زمینه‌های مؤثر در توسعه کارآفرینی ...	۳۲۴
جدول ۸-۴ مؤلفه‌ها و شاخص‌های کسب و کارهای ناشی از توسعه کارآفرینی ...	۳۲۵

پیشگفتار

بسیاری از ما معتقدیم که اینک زمان آن رسیده است تا در رهیافت‌های برنامه‌ریزی توسعه پایدار، روستای بازان‌دیشی شود. همچنین منطق با فرایندهای توسعه علمی و اجرایی جهانی و منطقه‌ای و ملی، ساختارهای کالبدی و اقتصادی و اجتماعی روستایی از منظرهای جدید مدنظر قرار گیرد. زیرا اساس برنامه‌ریزی روستایی پایدار درک چگونگی شرایط و ضوابط وجود و جایگاه روستاها و روستاییان در معادلات شبکه جهانی، منطقه‌ای و ملی به منزله حلقه‌هایی از شبکه پیچیده انسانی-اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی برای دستیابی به آینده مطلوب است. بنابراین موقعیت حساس و شکننده روستاها در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های فضایی به دلیل قرارگیری در دوران گذار آنها را در جایگاه بازیگران کلیدی به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه قرار داده است. استفاده و تقویت قدرت رفاهت‌آوری مکانی به لحاظ استفاده از نیروهای بالقوه در مناطق روستایی از نظر وجود برخی منابع قدرت مورد توجه نظریه‌پردازان و محققان جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی در نظر گرفته است. روستاها دربرگیرنده بخش عمده‌ای از فضای جغرافیایی سرزمین است و بخش عمده‌ای از نیروی انسانی را شامل می‌شود؛ همچنین تولید مواد اولیه و خام اغلب نیازهای انسانی-صنعتی و مکان گنجینه میراث طبیعی و فرهنگی محسوب می‌شود. در نتیجه روستاها تبیین‌کننده بخشی از منابع قدرتی است که با نگاه جدید و مجدد به این توانمندی‌ها می‌توان به بازساخت و بازآفرینی روستاها به منزله رگ‌های حیاتی سرزمین کمک کرد.

با این نگاه، گردشگری در ابعاد گوناگون آن، از جمله جدیدترین قابلیت‌های روستایی است که توجه اساسی به آن شده است و متقاضیان زیادی نیز دارد. به واسطه چنین اهمیتی زمینه‌های متعددی از کسب و کارها در مناطق با قابلیت گردشگری شکل گرفته است که از جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در ابعاد مثبت و منفی تبیین و تحلیل پذیر است. تنوع خدمات گردشگری در کنار تأمین نیازهای گردشگران با در نظر گرفتن شرایط مردم محلی و بسترهای زیست‌محیطی زمینه‌های ایجاد رهیافت‌های جدید در گردشگری با عنوان توسعه پایدار گردشگری شده که اساس آن توجه هم‌زمان به ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی سه گردشگری و توسعه پایدار است که در مقابل گردشگری انبوه مطرح شده است. زیرا هم فعالیت‌های گردشگری و هم کسب و کارهای مرتبط با آن به حرمه مدعای محققان و براساس شواهد متعدد دارای آثار منفی بیشتری در مقابل آثار مثبت در همه ابعاد برای مکان‌های گردشگری است. از سوی دیگر، در شرایط ایران امروز سیاست‌های رشد بی‌رویه شهرنشینی و تبدیل روستاها به شهر، علاوه بر پدید آمدن آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی و اکولوژیکی شدید در شهرها به‌ویژه کلان‌شهرها سبب افزایش مهاجرت جمعیت جوان روستایی به شهرها و درنهایت تخلیه جمعیتی بسیاری از روستاها شده است؛ بنابراین، ضروری است در سیاست‌ها و راهبردها بازنگری شود تا روستا بتواند رسالت خویش را در زمینه‌های شایستگی تأمین مواد غذایی، شهرمدان، حفظ منابع حیاتی و اکوسیستم‌های طبیعی حساس، حفظ بازتوانی مردم شهری از طریق فعالیت‌های گردشگری و اوقات فراغت در روستاها و حفظ میراث فرهنگی و میراث طبیعی به‌خوبی انجام دهد. یکی از راه‌های تجربه‌شده در جهان، در بازنگری سیاست‌ها، توجه به کارآفرینی است که از آن در متون توسعه با عنوان بازسازماندهی^۱ و بازآرایی^۲ ساختار اقتصاد روستایی نام می‌برند؛ بدین معنی که ساختار و کارکرد روستاها، به‌ویژه در شرایط امروزی، فراهم‌کننده و زمینه‌ساز مزیت‌ها^۳ برای

کسب و کارهای کوچک و کارآفرین است. در واقع زمین و محیط روستا در شرایط امروز، کسب و کارهای جدیدی همانند گردشگری، پر کردن اوقات فراغت، مدیریت میراث فرهنگی و تولید غذای سالم با کیفیت را فراهم می کند که از عناصر و سازه های اصلی کسب و کارهای کوچک و کارآفرینی است؛ این عناصر فرصت های جدید است که باعث غلبه بر مسائل و مشکلات موجود از جمله بیکاری، فقر، مهاجرت و کاهش آسیب ها می شود و ظرفیتی برای کار، بسترهایی برای آمادگی معنی و فکری برای پذیرش مسئولیت ها در چارچوب رسالت چشم انداز می. اهداف سکونت گاه های انسانی تلقی می شود.

بنابراین کارآفرینی به رله یک فرایند، پدیده، نظام و راهبرد نه تنها برای جامعه گسترده روستایی در این سرزمین تولید شغل می کند، بلکه با تقویت مهارت ها و ظرفیت اجتماع محلی، به پرورش درآمد در روستاها تغییر شکل می دهد و حتی به تولید کالاها و عرضه خدمات ضروری ای می پردازد که بازار تمایل چندانی به تولید و خدمات رسانی در آن زمینه ندارد.

با این نگرش، کتابی تألیف شد تا با فراهم کردن ادبیات مناسبی در این زمینه، راهگشای بازنگری سیاست ها در کشور باشد. برای رسیدن به اهداف و نگرش ترسیم شده، این کتاب در هشت فصل تدوین شده است. به لحاظ نظری به تبیین پایه های علمی توسعه کارآفرینی گردشگری پردازد و بسترهای حکم ر خلاقانه را برای کارآفرینان و صاحبان کسب و کارهای گردشگری فراهم سازد. لازم است کتاب حاضر منبع سودمندی در دسترس استادان، دانشجویان، برنامه ریزان، مدیران، محققان و همچنین دانش پژوهان در حوزه های جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، آمایش، گردشگری، شهری، توسعه و ترویج روستایی، اقتصاد، مدیریت و کارآفرینی در سطوح تحصیلات تکمیلی قرار گیرد.

در اینجا بر خود لازم می دانیم تا از زحمات بازخوانی آقایان دکتر مهدی نورطاهری و دکتر عادل آذر تشکر کنیم. در این کتاب تلاش شده است تا چارچوب عالمانه ای فراهم شود که به کمک آن زمینه شناخت چگونگی بازتوانی مناطق روستایی با درک قابلیت های گردشگری و حمایت از نوآوری ها و

خلاقیت‌های بومی در قالب کارآفرینی تأمین شود. امیدواریم خوانندگان کاستی‌های موجود را گوشزد کنند تا در ویرایش‌های بعدی برطرف شود؛ چراکه توسعه روستایی در آینده به واکنش علمی شما به این موضوعات بستگی دارد.

دکتر حمدالله سجاسی قیداری

عضو هیئت علمی گروه جغرافیای دانشگاه فردوسی مشهد

دکتر عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری

عضو هیئت علمی گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی

دانشگاه تربیت مدرس

دکتر داوود مهدوی

عضو هیئت علمی گروه جغرافیای دانشگاه پیام نور

www.ketab.ir